

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 48
van **MARIUS MEREMANS**
datum: 19 oktober 2016

aan **SVEN GATZ**
VLAAMS MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

Bibliotheek van de toekomst - Ondersteuning

Recentelijk werden de cijfers voor bibliotheken en cultuurcentra van 2015 bekendgemaakt. Als we deze cijfers voor bibliotheken in detail bekijken, krijgen we grotendeels een bevestiging van de globale trends die de voorbije jaren waren ingezet. Het totaal aantal ontleners kent een lichte daling, terwijl het bezoekersaantal blijft toenemen. Opvallend is voorts de digitale opmars van bibliotheken en hun bezoekers.

Tijdens vragenuurtje in de plenaire vergadering van 18 maart 2015 toonde de minister de volgende ambities: "We monitoren nu een aantal zaken en dat gaan we blijven doen. We willen blijven weten hoeveel ontleningen er zijn. We willen ook een dieptezicht krijgen op waarom er minder ontleningen zijn, wat minder en wat meer wordt ontleend. We willen ook weten wat het publieksbereik is van de bibliotheken. Dat zijn essentiële zaken die we zullen blijven doen. Dat zal het debat blijven stimuleren, ook in de commissie Cultuur."

Tijdens datzelfde debat stelde de minister ook het volgende: "Het echte inhoudelijke debat dat ik de komende maanden graag met u in de commissie wil voeren, betreft de vraag hoe we mee de bibliotheek van de toekomst vorm en inhoud kunnen geven."

1. Heeft de minister zicht op de oorzaken/factoren die de dalende trend in het aantal ontleningen kunnen verklaren?
2. Op welke manier wordt er vanuit het steunpunt Cultuurconnect in ondersteuning en coaching voorzien aan de lokale bibliotheken zodat zij de omslag kunnen maken naar de bibliotheek van de 21ste eeuw?

ANTWOORD

op vraag nr. 48 van 19 oktober 2016

van **MARIUS MEREMANS**

1. We stellen inderdaad vast dat het totaal aantal bibliotheekuitleningen de voorbije jaren is gedaald. Dit is een trend die een vijftal jaar geleden is ingezet, want in 2011 bereikten de bibliotheken nog een piek met in totaal 53,5 miljoen uitleningen. Sindsdien is dat aantal gedaald met zo'n 1,7 miljoen. Dit is in absolute cijfers een stevige terugval, maar relatief gezien valt die daling van 3,2% nog mee.

Die daling heeft voor een groot stuk te maken met een veranderende maatschappij. Historisch gezien streven bibliotheken met hun collectie twee grote doelstellingen na. Enerzijds willen ze ontspanning aan hun publiek aanbieden via literatuur, strips, film en muziek. Anderzijds willen bibliotheken de burger informeren met gevarieerde, gediversifieerde en ruime informatieve collecties. Op dat eerste aspect zagen we onze maatschappij veranderen naar een maatschappij waarbij het ontspanningsaanbod exponentieel is toegenomen. Er zijn steeds meer alternatieven op de vrijetijdsmarkt voorhanden dan pakweg tien of zelfs vijf jaar geleden. Wat die informatieve rol van bibliotheken betreft kennen we de jongste jaren de bijzonder snelle opmars van digitale informatieverstrekking. Het internet is voor veel mensen de eerste bron van informatie geworden.

Als we de bibliotheekuitleningen meer in detail analyseren, stellen we vast dat de daling van het aantal uitleningen in eerste instantie te wijten is aan een sterke daling van het aantal uitleningen van die informatieve materialen. De voorbije 10 jaar is het aantal uitleningen van "fictie" materialen zelfs licht gestegen (+3,2%), ondanks het verruimde aanbod op de markt, terwijl het aantal uitleningen van "non-fictie" sterk is afgenomen (-15,6%). Het aantal uitleningen van audiovisuele materialen nam sterk toe tot en met 2011, maar kende sindsdien een zware terugval (-11%), wat vermoedelijk opnieuw te wijten is aan de toename van alternatieven op de vrijetijdsmarkt.

Tot daar de cijfers.

Betekent dit dat bibliotheken zich niet aangepast hebben aan die veranderende maatschappelijke rol? Neen. Het stijgend aantal activiteiten dat door de bibliotheken wordt georganiseerd is daarvan een voorbeeld. Om die informatieve functie te blijven opnemen verleggen bibliotheken hun focus. Zo pinnen ze zich niet enkel vast op een informatieve collectie, maar versterken ze die door de organisatie van lezingen, debatten, informatiesessies, cursussen en workshops. Door hun laagdrempeligheid zijn bibliotheken de perfecte locaties om het burgerschap op verschillende manieren te versterken.

De toenemende digitalisering van de bibliotheken, zowel qua aanbod als qua dienstverlening, is een ander treffend voorbeeld om de veranderende rol die bibliotheken opnemen aan te tonen.

2. De ondersteuning van Cultuurconnect aan de lokale besturen neemt verschillende vormen aan. Allereerst legt Cultuurconnect de komende jaren een belangrijk fundament door de uitbouw van het Eengemaakt Bibliotheeksysteem. Dit vervangt de vroegere provinciale bibliotheeksysteem en vormt als het ware een digitale basisinfrastructuur die tal van innovatieve producten en diensten mogelijk zal maken en zo de bibliotheeksector klaarmaakt voor verdere innovatie.

Daarnaast lanceerde Cultuurconnect het afgelopen jaar een projectoproep waarbij de spelers binnen het lokaal cultuurbeleid uitgedaagd werden om projectvoorstellen in te dienen die inzetten op digitale innovatie. Van de 99 ingediende voorstellen werden er na zorgvuldige beoordeling uiteindelijk 16 geselecteerd. Het is de bedoeling om de projecten te realiseren in de periode najaar 2016 tot en met eind 2017. Cultuurconnect wil met deze projecten innovatieve ideeën op het vlak van digitalisering uitproberen binnen een afgebakend kader, zowel qua tijd als qua betrokkenheid van een beperkt aantal spelers. Na grondige evaluatie kunnen projecten worden opgeschaald en worden aangeboden als dienst voor het hele Vlaamse cultuurveld. Voor de bibliotheeksector zijn er alvast enkele interessante projecten die inzetten op een toekomstgerichte bibliotheekwerking. Zo is er het project "Makerspaces" waarbij de bibliotheken uitgedaagd worden om de collectie te verruimen richting technologische instrumenten om zaken te vervaardigen. Denk aan 3D printing, lasercutters, (artistieke) multimedialabs. Dit opent de deuren naar innovatie met een artistieke invalshoek en leunt ook aan bij de werksfeer van een cultuurcentrum. Een ander project is "Leuven Leest" waarbij Cultuurconnect samen met lokale cultuuractoren (bibliotheek, cultuurcentrum, de boekhandels...) onderzoeken op welke manier er een digitale community kan uitgebouwd worden rond lezen in een stad. Een laatste voorbeeld is "De Digitale regiobib", een project waarbij de bibliotheken in de regio Pajottenland-Zennevallei onderzoeken op welke manier digitale instrumenten kunnen bijdragen aan de intensifiëring en verdieping van regionale samenwerking (regionaal collectiebeleid, regionaal opleidingsbeleid in functie van digitalisering...) en welke nieuwe digitale ondersteuning gewenst is voor de processen achter de schermen op maat van de regio (voorbeeld: regionaal lidmaatschap, floating collections...). Het resultaat van dit consulting- en coachingstraject wordt vertaald naar een blauwdruk die ook door andere regioverbanden gebruikt kan worden.

Flankerend aan de diensten en projecten rolt Cultuurconnect vanaf 2017 "stimuleringstrajecten" uit. Deze willen lokale besturen sensibiliseren voor een digitale omslag in het lokaal cultuurbeleid. Onder de vlag van de stimuleringstrajecten worden meerdere strategieën gevat. Allereerst wil Cultuurconnect lokale besturen inspireren door de mogelijkheden van de digitale (r)evolutie te tonen aan de sector van het lokaal cultuurbeleid. Cultuurconnect zal hiervoor goede voorbeelden en praktijken uit binnen- en buitenland verzamelen, documenteren en onder de aandacht brengen van al wie betrokken is bij het lokaal cultuurbeleid. Daarnaast voorziet de organisatie ook in een vormingsaanbod met als doel de digitale competenties aan te scherpen. Een laatste strategie vormt de rol die Cultuurconnect zal aannemen als verbindingsmakelaar op het vlak van digitale innovatie. Cultuurconnect spoort actief mogelijke samenwerkingsverbanden op, zowel binnen het lokaal cultuurbeleid als erbuiten.